

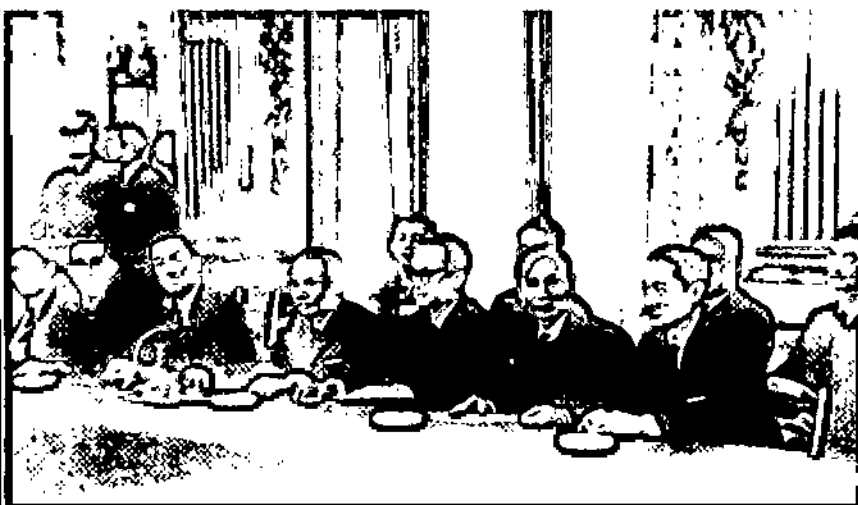
BỘ TRƯỞNG XUÂN THỦY - NGƯỜI CHIẾN SĨ CÁCH MẠNG KIÊN TRUNG, NHÀ NGOẠI GIAO XUẤT SẮC CỦA VIỆT NAM

DƯƠNG QUỐC ĐỒNG

Viện Sử học

*Đồng chí Xuân Thủy
(1912-1985)*

*Bộ trưởng Xuân Thủy và các thành viên đoàn đại biểu Việt Nam
tại Cuộc nói chuyện chính giữa Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa
và Chính phủ Hoa Kỳ tại Hội nghị Paris, ngày 13-5-1968*

Xuân Thủy - một nhà lãnh đạo tài năng, đức độ và uy tín của cách mạng Việt Nam, tên tuổi của đồng chí gắn liền với quá trình đàm phán sôi động, đầy cam go của Hội nghị Paris về Việt Nam từ năm 1968 đến năm 1973, được bạn bè quốc tế vinh danh là Bộ trưởng với nụ cười chiến thắng.

Người chiến sĩ cách mạng kiên trung

Xuân Thủy (1912-1985), tên thật là Nguyễn Trọng Nhân, bí danh là Đan, bút danh là Chu Lang, Tất Thắng. Ông sinh trưởng trong một gia đình Nho giáo, có truyền thống yêu nước tại thôn Hòe Thị, tổng Phương Canh, huyện Hoài Đức, tỉnh Hà Đông (nay là phường Phương Canh, quận Nam Từ Liêm, Hà Nội). Với hơn nửa thế kỷ hoạt động cách mạng, cuộc đời và sự nghiệp của Bộ trưởng Xuân Thủy rất phong phú, đa dạng và sôi động.

Ngay từ khi còn trẻ, đồng chí Xuân Thủy đã sớm được giác ngộ cách mạng, tham gia tuyên truyền vận động gây dựng cơ sở cách mạng tại quê nhà.

Trong những năm trước Cách mạng Tháng Tám, vì "làm chính trị", đồng chí đã hai lần bị địch bắt và giam cầm tại các nhà tù đế quốc khét tiếng tàn ác như Hà Đông, Phúc Yên, Sơn La, Hỏa Lò, Bắc Mê. Dù phải chịu đủ các cực hình tra tấn dã man, nhưng đồng chí vẫn giữ vững khí tiết kiên cường của người cộng sản. Ra tù, đồng chí tiếp tục hoạt động cách mạng, trở thành một cán bộ lãnh đạo

giàu kinh nghiệm, có uy tín của Đảng và Nhà nước.

Năm 1941, đồng chí được kết nạp vào chi bộ bí mật của Đảng Cộng sản Đông Dương tại nhà tù Sơn La và được công nhận ngay là đảng viên chính thức. Năm 1944, sau khi ra tù, đồng chí Xuân Thủy được phân công phụ trách báo *Cứu quốc*, cơ quan của Tổng bộ Việt Minh và tham gia chuẩn bị Tổng khởi nghĩa Tháng Tám năm 1945. Bên cạnh đó, đồng chí còn có công trong việc đào tạo lớp nhà báo đầu tiên trong thời kỳ kháng chiến và là người trực tiếp tổ chức lớp đào tạo cán bộ làm báo mang tên Huỳnh Thúc Kháng.

Cách mạng Tháng Tám thành công, đồng chí được cử vào Ủy ban nhân dân cách mạng lâm thời Bắc Bộ, Trưởng Ban Tuyên truyền của Tổng bộ Việt Minh. Làm chủ nhiệm kiêm chủ bút báo *Cứu quốc* - tờ báo công khai hằng ngày duy nhất của Đảng và nhân dân ta trong thời kỳ này, đồng chí đã trực tiếp lãnh đạo và viết bài, tích cực tham gia vào cuộc đấu tranh chính trị, vạch trần mọi âm mưu, thủ đoạn của đế quốc và phản động, cổ động quần chúng đứng lên bảo vệ cách mạng, chống giặc ngoại xâm. Không chỉ viết báo, đồng chí Xuân Thủy còn sáng tác rất nhiều thơ, đã dịch nhiều bài thơ chữ Hán sang tiếng Việt. Bản dịch bài thơ chữ Hán *Nguyên tiêu* (Rằm tháng Giêng) của Chủ tịch Hồ Chí Minh cho đến nay vẫn được nhiều độc giả xem đó là bản dịch hay nhất của bài thơ này. Nhiều tác phẩm thơ của ông được trích giảng trong các nhà trường phổ thông và in trong *Tuyển tập Xuân Thủy*.

Có thể thấy rằng, trong quá trình hoạt động cách mạng, dù ở bất cứ hoàn cảnh nào, đồng chí Xuân Thủy cũng không ngừng rèn giũa ý chí phấn đấu vươn lên, thể hiện phẩm chất và lý tưởng của người chiến sĩ cách mạng.

Nhà ngoại giao xuất sắc của Việt Nam

Không chỉ là nhà cách mạng kiên cường, đồng chí Xuân Thủy còn ghi đậm

dấu ấn cuộc đời hoạt động của mình với tư cách là một nhà ngoại giao xuất sắc của Việt Nam. Với tài năng và sự quyết đoán của mình, đồng chí đã được Đảng và Nhà nước tin tưởng giao nhiệm vụ làm Bộ trưởng Bộ Ngoại giao (1963-1965) và là Trưởng đoàn đàm phán của Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (1968-1973) tại Hội nghị Paris.

Nói đến đấu tranh ngoại giao trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ cứu nước, nhất là đàm phán Paris, thế giới và Việt Nam không thể không nhắc tới Trưởng đoàn đàm phán của Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa - Xuân Thủy, một nhà ngoại giao, nhà thơ "có nụ cười chiến thắng" luôn giữ phong thái cởi mở, lạc quan, bền bỉ và vững vàng.

Cuộc đàm phán Paris về Việt Nam diễn ra từ tháng 5-1968 đến tháng 1-1973 là cuộc đàm phán dài nhất để chấm dứt một cuộc chiến tranh trong thế kỷ XX; là tâm điểm đối chọi giữa nền ngoại giao nhà nghề của một siêu cường với nền ngoại giao của một nhà nước cách mạng còn non trẻ.

Trong suốt quá trình đàm phán, đồng chí Xuân Thủy đã vận dụng sáng tạo sách lược "tuy hai mà một, tuy một mà hai", phối hợp chặt chẽ giữa hai miền Nam - Bắc, hướng tới mục tiêu chung là độc lập dân tộc và thống nhất đất nước. Suốt quá trình đàm phán quyết liệt và lâu dài tại Paris, trong khi Mỹ đã bốn lần phải thay đổi Trưởng đoàn (Averell Hariman, Cabot Lodge, David Bruce, William Porter, không kể cố vấn đặc biệt Henry Kissinger), đồng chí Xuân Thủy luôn được Đảng và Nhà nước tin nhiệm giao trọng trách làm Trưởng đoàn từ đầu đến cuối. Những năm tháng đàm phán tại Paris càng làm toát lên trí tuệ và nhân cách Xuân Thủy trong cuộc đấu trí đầy cam go với đối phương. Bộ trưởng Xuân Thủy đã kết hợp nhuần nhuyễn giữa nền ngoại giao hòa hiếu của dân tộc Việt Nam và tư tưởng ngoại giao của Chủ tịch Hồ Chí Minh với tâm niệm "làm ngoại giao không cần đao to búa lớn, mà cần

sự thuyết phục bằng lý lẽ, bằng tình cảm và bằng thực tế¹. Đặc biệt, tài làm báo và kinh nghiệm trong công tác mặt trận đã được đồng chí sử dụng như những vũ khí sắc bén, kết hợp tuyên truyền đối ngoại với ngoại giao nhân dân và ngoại giao Nhà nước thành sức mạnh tổng hợp trong đấu tranh ngoại giao. Sau 174 phiên họp công khai và 24 phiên họp bí mật, ngày 27-1-1973, Mỹ buộc phải ký Hiệp định Paris, rút hết quân Mỹ và chư hầu về nước; tôn trọng độc lập, chủ quyền, thống nhất và toàn vẹn lãnh thổ của Việt Nam. Thắng lợi của đàm phán Paris và Hiệp định Paris đã tạo ra thế và lực mới cho cách mạng miền Nam Việt Nam, mở đường cho Đại thắng mùa xuân 1975, thống nhất đất nước. Quá trình đàm phán ở Paris và Hiệp định Paris là chiến thắng của một nền ngoại giao non trẻ nhưng đầy chính nghĩa và mưu lược của cách mạng Việt Nam, trong đó ghi đậm dấu ấn của Bộ trưởng Xuân Thủy.

Nguyên Phó Chủ tịch nước Nguyễn Thị Bình, người từng đồng hành cùng đồng chí Xuân Thủy trong quá trình đàm phán tại Paris cũng dành những lời ngợi khen: “Với tài năng và bản lĩnh thể hiện trong công tác vận động quần chúng, đồng chí đã phát huy sang lĩnh vực ngoại giao một cách nhuần nhuyễn. Đối với đối phương, đồng chí luôn có thái độ đàng hoàng, tự tin... nhưng lời lẽ sắc bén, đập lại những luận điệu xuyên tạc, làm sáng tỏ lập trường chính nghĩa của ta... khiến đối phương khó đáp lại, và nhiều khi họ đành chọn cách “im lặng”².

Không chỉ xuất sắc trên mặt trận đối ngoại Đảng và ngoại giao Nhà nước, đồng chí Xuân Thủy còn dành nhiều tâm huyết và đóng góp to lớn cho hoạt động đối ngoại nhân dân. Trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, đồng chí Xuân Thủy được Đảng giao nhiệm vụ phụ trách công tác ngoại giao nhân dân, phụ trách trực tiếp hoạt động của các tổ chức hòa bình hữu nghị như: Phó Chủ tịch Ủy ban Bảo vệ hòa bình thế giới của Việt Nam, Ủy viên

Hội đồng Hòa bình thế giới, Phó Chủ tịch Ủy ban Đoàn kết nhân dân Á - Phi của Việt Nam, Chủ tịch Hội Hữu nghị Việt - Trung, Chủ tịch Hội Hữu nghị Việt - Xô,... Với tài tổ chức phong trào và thuyết phục của mình, tại các diễn đàn của phong trào bảo vệ hòa bình thế giới, đồng chí đã nói lên tiếng nói của nhân dân ta, tranh thủ được sự đồng tình và ủng hộ của nhân dân thế giới đối với cuộc đấu tranh chính nghĩa của Việt Nam.

Ngoài chức vụ Bộ trưởng Bộ Ngoại giao (1963-1965) và là Trưởng đoàn đàm phán của Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (1968-1973) tại Hội nghị Paris, đồng chí Xuân Thủy còn tham gia các hoạt động Đảng, đoàn thể và đảm đương nhiều chức vụ như: Ủy viên Ban Thường trực Quốc hội khóa I (1946); Phó Chủ tịch Ủy ban Thường vụ Quốc hội từ khóa II đến khóa VII (1960-1987); Phó Chủ tịch kiêm Tổng Thư ký Hội đồng Nhà nước khóa VII. Đồng chí cũng đã lần lượt phụ trách các Ban, Mặt trận và sau đó là Ban Dân vận - Mặt trận Trung ương, Ban Đối ngoại Trung ương, Ban Quốc tế nhân dân của Đảng... Trên mọi cương vị công tác, đồng chí luôn là người đi đầu, trăn trở tìm mọi cách khắc phục khó khăn, vận động quần chúng cùng tham gia, tích cực hoàn thành xuất sắc các nhiệm vụ được giao. Dù là một chiến sĩ cách mạng hay một nhà ngoại giao, đồng chí Xuân Thủy luôn là vị lãnh đạo có uy tín và gần gũi, có những đóng góp to lớn cho thắng lợi của sự nghiệp cách mạng của Đảng và Nhà nước ta, để lại ấn tượng sâu sắc, tình cảm tốt đẹp đối với đồng chí, đồng đội cũng như với bạn bè quốc tế.

Cuộc đời và sự nghiệp của Bộ trưởng Bộ Ngoại giao Xuân Thủy, nhà cách mạng, nhà ngoại giao xuất sắc là tấm gương về một trí tuệ và một nhân cách lớn với những cống hiến không mệt mỏi cho Đảng, cho đất nước và dân tộc Việt Nam. ♥

1, 2. Xuân Thủy - Nhà hoạt động chính trị, ngoại giao xuất sắc, nhà báo, nhà thơ lớn, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2012, tr. 376, 348.